

A black and white portrait of a woman, Susan Traversová, in a military uniform. She is wearing a peaked cap with a badge and has her hair styled in a bun. She is looking slightly upwards and to the left. The background is a light, textured surface.A circular emblem containing a crown, likely a royal or military crest, positioned in the upper right corner of the cover.

*Susan Traversová
a Wendy Holdenová*

Zítřek patří statečným

Jediná žena, která bojovala
ve francouzské cizinecké legii

mladá fronta

Zítřek patří statečným

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.mf.cz
www.albatrosmedia.cz

mladá fronta

Susan Traversová, Wendy Holdenová
Zítřek patří statečným – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

mladá fronta

*Susan Traversová
a Wendy Holdenová*

Zítřek patří statečným

Jediná žena, která bojovala
ve francouzské cizinecké legii

mladá fronta

Přeložila Irmgard Kolinská

*Nepřeceň síly a před bojem dobře spi,
nic nezmeškáš, a zítřek patří statečným.*

DOKTOR JOHN ARMSTRONG
„UMĚNÍ, JAK SI ZACHOVAT ZDRAVÍ“ (1744)

*Ve skutečnosti v cizinecké legii jedna žena sloužila,
a nevydávala se přitom za muže.*

Byla to Angličanka, slečna Susan Traversová...

*Žádný autor smyšlených romantických příběhů dosud nevymyslel nic,
co by se vyrovnalo dobrodružstvím, která prožila slečna Traversová,
když za druhé světové války sloužila u Třinácté půlbrigády
v Evropě, Asii a Africe.*

CHARLES MERCER, *CIZINECKÁ LEGIE*
(Arthur Barker, 1964)

OBSAH

Prolog	11
1 Studnice vzpomínek	14
2 Stateční jsou osamělí	19
3 Sny o svobodě	29
4 Prostopášná žena	37
5 Dáma ve službách vlasti	52
6 Africký sen	66
7 Mezi cizinci	81
8 Prst osudu	105
9 Dny vína a růží	125
10 V tavicím kotli	158
11 Pyrrhovo vítězství	186
12 Průlom	209
13 Krev našich srdcí	233
14 Vůně vítězství	269
15 Nová kapitola	299
16 Poslední kapitola	325
Poděkování	331
Bibliografie	333
Rejstřík	335

PROLOG

Sedím sama v křesle ve svém malém bytě v Paříži a dívám se z okna. Na klíně mám svoji milovanou kočku Pinky. Říkala jsem jí, že jednoho dne určitě přijde někdo, kdo bude chtít vyslechnout můj příběh.

Nějací lidé už tu za mnou byli, ale já jsem tehdy ještě nebyla připravená na to, abych jim svůj příběh vyprávěla, a tak jsem je odmítla nebo jsem jim prozradila jen pár bezvýznamných drobností. Nejdřív totiž museli být všichni, jichž se to týkalo, po smrti – obzvláště drahý Nicholas. Jeho smrt v roce 1995 mi dala volnost promluvit, otevřít vzpomínky na onu pozoruhodnou dobu, vzpomínky, jež nikdy nevymizely, přestože jsem zničila své deníky, abych je před ním utajila. Ty tenké, v kůži vázané svazky obsahovaly mou rukou psané vyprávění o událostech, které by ho možná bolely, vzpomínky příliš soukromé, než aby mohly být sdíleny, vzpomínky na dobu uplynulou, kdy můj život – život nás všech – byl tak jiný než dnes. Spálila jsem je, abych ho před nimi ochránila, tak jako on vždycky chránil mne. Až když jeho tělo spočinulo v zemi v jeho milované Francii, začala jsem o nich znovu přemýšlet.

Pravý rozruch díkybohu nastal, až když jsem ovdověla. Začalo to tím, že jsem byla nečekaně vyznamenána medailí za zásluhy. Abych řekla pravdu, myslím, že byli všichni trochu překvapení, když zjistili, že jsem ještě naživu. Při tom prostém obřadu, jehož se účastnila moje rodina a těch několik zbylých veteránů, jež se jim podařilo sehnat, jsem o holi poněkud nejistě vystoupila na pódium, abych vyznamenání převzala. Generál Hugo Geoffrey se ke mně naklonil, políbil mě

na obě tváře a na klop hnědého tvídrového saka mi připíchl Řád čestné legie – po němž jsme všichni, kdo jsme v Legii sloužili, vždycky jenom snili. A v publiku byla ještě jedna známá tvář: ta patřila generálu Jeanu Simonovi, vyznamenanému pěti hvězdičkami.

Simon si svým jedním zdravým okem prohlížel můj vrásčitý obličej, snažil se upamatovat na tu mladou „La Miss“ se svěžími tvářemi, s níž se poprvé setkal před tolika lety, a zdvořile se usmál na tu podivnou starou Angličanku stojící před ním. S hrdou úklonou jsem přijala vyznamenání, byť přišlo s téměř šedesátiletým zpožděním. Přidám je ke svým ostatním medailím, celkem jedenácti, včetně těch nejvzácnějších – *Croix de guerre* (Válečného kříže) s hvězdou, jímž mě dekorovali před celou brigádou v Káhiře, a *Médaille militaire*, která mi byla předána onoho hluboce dojemného dne v Paříži.

To poslední vyznamenání jsem nyní držela v ruce, prohlížela si ozdobnou zeleno-bílou hedvábnou stuhu a myslela na chudáka Nicholase, který po ní tolik toužil, ale nikdy ji nedostal. Myslela jsem také na svého otce, nezlomného kapitána Francise Traverse, jenž svou medaili získal po první světové válce. Byli jsme ve francouzské historii pravděpodobně jedinou dvojicí otce s dcerou, která kdy obdržela Řád čestné legie, a přitom jsme oba byli Angličané.

Během skromné recepce, která se pak konala v jídelně domova pro seniory, kde dnes žijí, se ke stolu, u něhož jsem seděla s rodinou, co chvíli ostýchavě přišoural některý z mých spolubojovníků legionářů – mužů, které jsem desítky let neviděla –, aby mi pogratulovali. Bylo by těžké představit si vhodnější příležitost pro dojaté vzpomínání, a přesto k ničemu takovému nedošlo. Na to, co jsme cítili, slova nestačila. Pro mé zvědavé spolubydlící – staré francouzské dámy, s nimiž tady pomalu chátám – jsme asi byli zvláštní podivná. Ač ohnutí artritidou a zápolící s pamětí ochabující věkem, všichni jsme dosud hořeli hrdostí na to, že jsme patřili k Třinácté půlbrigádě slavné cizinecké legie.

Tehdy v Bir Hakeimu jsme byli všichni společně. Ti muži věděli, jaké to je, být polomrtví hladem a spálení sluncem, a přesto odhodlaní se nevzdávat. Věděli, jakou jsem tam hrála roli já, a také proč.

Až když všichni odešli a zůstala jsem sama se svými metály, přišli ti ostatní – ti, kteří opravdu chtěli znát pravdu. Jsou tu i teď a prosí mě, abych jim vyprávěla svůj příběh, řekla jim, jaké to doopravdy bylo. Jejich tváře jsou mladé a svěží, nepoznamenané smrtí a válkou. Noří se do studnice mých vzpomínek, než navždycky vyschne...

1 | STUDNICE VZPOMÍNEK

*Budu vzpomínat, dokud trvá denní světlo,
a ani za noci nezapomenu.*

A. CH. SWINBURNE, „EROTION“

Nejhorší byly štuky. Slyšela jsem jejich hukot už ze vzdálenosti několika mil jako obrovský roj včel mířící přímo k nám napříč nekonečnou prázdnotou oblohy. Na první pohled vypadaly jako mračno stříbrných sarančat vznášejících se nad námi, jimž nic nebrání v tom, aby se na nás snesla a okusovala naše sluncem vybělené kosti. Jak se k nám blížil jejich bzukot, začalo mi srdce v hrudi divoce bušit. Roztřásl se mi nohy a ze dna žaludku stoupal strach, který mě popadl za hrdlo a svíral ho každým okamžikem pevněji.

Obávané útočné štuky, známé také jako střemhlavé bombardéry, byly klíčovou zbraní v Hitlerově masivním válečném arzenálu používaném během severoafrického tažení. Byly speciálně vybavené sirénami aktivovanými větrem, které při prudkém letu vydávaly ječivý vrískot. Přilétaly ve vlnách, ve formacích čítajících až sto strojů, které se jednotlivě bez varování oddělovaly z roje a v prudkých rotacích se s ohlušujícím hřmotem řítily přímo na nás. Přesně v okamžiku, kdy se otevřel otvor pro shození bomby, vrískot ustal a stroje zbavené smrtící zátěže se tiše, téměř ladně vrátily do své letové výšky.

Pro jejich bezbranný cíl na zemi bylo náhlé ticho stejně znepokojivé jako předchozí uši rvoucí jekot; bylo to nekonečných pět vteřin, během nichž se bomby ve spirálách nehlučně snášely dolů. V duchu jsem počítala vteřiny: jedna, dvě, tři, čtyři, pět... jako vyděšené dítě pokoušející se za bouřky předvídat příští úder hromu. A pak to přišlo, strašlivá exploze a oslepující záblesk bílého světla, při němž jsem pokaždé nadskočila leknutím, navzdory tomu, že jsem jej očekávala. Při každém výbuchu granátu se země otřásla, vzduchem kolem mne létala suť ze zasažených budov a všude se šířily plameny, spoušť a utrpení. A neustále přilétala další letadla se svastikou na bocích a ležérně se vznášela na horizontu, než začala pomalu kroužit nad místem budoucí zkázy. Zvuk, který vydávala, se stále přibližoval, až mi připadalo, že mi zní přímo v hlavě.

Jejich vrískot mě děsil víc než cokoliv jiného na tomto Bohem zapomenutém místě; vrískot, který jsem slyšela dlouho předtím, než se země otřásla a šedivý libyjský prach se vznesl jako obrovský sloup a mísil se se smrtící náloží; vrískot, který mi zněl v hlavě ještě dlouho potom, co letouny zmizely. „Prosím, ať už je to pryč; prosím, ať to skončí,“ mumlala jsem tiše sama pro sebe, ale v dálce už se jejich zvuk ozýval znovu a já věděla, že se vrátí.

Seděla jsem sama na zemi uprostřed svého podzemního krytu – úzké, jen asi metr hluboké díry v zemi vykopané v Západní poušti, chráněné na okrajích valem z pytlů naplněných pískem a shora provizorní střechou z tenkého kousku celtoviny v barvě khaki –, nasadila jsem si na hlavu helmu a čekala. S rukama složenýma v týle a bradou přitisknutou k ohnutým kolenům jsem napnula všechny svaly v těle a zadržela dech. V duchu jsem si představovala, že se nacházím v rozlehlém podzemním bunkru, mnohem bytelnějším, než byl tenhle důlek vyhrabaný v písku. V mých představách se z mé helmy stal obrovský kovový deštník a přiměla jsem se věřit, že kdyby na mě začaly padat bomby, odrážely by se od něj jako neškodné drobné krupobití.

Helma mě ochrání tím, že mi poslouží jako neproniknutelná bariéra proti zkáze způsobené štukami, kterou jsem viděla kolem sebe.

Umírající muži bez tváří a bez údů volali své matky, každý ve svém mateřském jazyce: „*Ma mère!*“, „*Mutter!*“, *Madre!*“ A já, jediná žena mezi téměř čtyřmi tisíci muži, jsem se nad nimi skláněla a ochotně jsem na sebe brala mateřskou roli. Ošetřovala jsem je po náletech, pomáhala jsem nosit ty, kteří ještě žili, do přeplněného nemocničního stanu a zatlačila jsem oči těm, jimž už nebylo pomoci. A po každém náletu jsem se pak sama vrátila do svého malého krytu a pokoušela se vypnout mysl a pevně zavřít oči před všemi úděsnými obrazy, doprovázenými neméně strašlivými zvuky a zápachy, jichž jsem byla svědkem, a čekala jsem na další útok, zatímco se k naší pozici blížilo čtyřicet tisíc německých a italských vojáků.

V tom pekle na zemi, v tom válečném divadle, jež se stalo rozhodujícím pro výsledek invaze Osy v severní Africe, jsme strávili více než tři měsíce. Zatímco svět nečinně přihlížel a se zatajeným dechem vyčkával, legendární německý velitel Erwin Rommel a jeho Afrika Korps nás zadupávali do prachu a využívali k tomu veškerý válečný arzenál, který měli k dispozici. Každým dnem na nehostinnou zemi nikoho, pokrytou nekonečnými metry ostnatého drátu a protitankovými minami, s křivením dopadaly další a další dělostřelecké granáty a vybuchovaly v pouštním písku. Téměř nepřetržitě nás zasypávala smršť projektilů z těžkých kulometů. Spalující pouštní slunce, před nímž nebylo úkrytu – v některých dnech teploty dosahovaly až 51 stupňů Celsia –, sálalo na obloze čtrnáct hodin v kuse a doslova nás peklo zažíva. Po více než dva týdny jsme byli cílem soustavných útoků a přitom na nás neustále dotíraly mouchy, drásal nás písek a sužoval nedostatek vody a jídla. Někteří z mužů trpěli takovou žízňí, že pili vodu z chladičů našich několika zbývajících vozidel.

Ani noci nepřinášely příliš úlevy. Jakmile slunce zapadlo za obzor a skončilo trýznivé vedro, nastala krutá zima, při níž teploty klesly hluboko pod bod mrazu. Třásli jsme se ve svých krytech zimou a chlad nám nedovolil spát ani v krátkých chvílích mezi jednotlivými nočními nálety.

Navzdory veškerým snahám nemohla RAF dělat nic víc než odrážet neustávající nálety štuk, messerschmittů, heinkelů a savoioů.

Německá pancéřová divize a italská tanková divize Ariete se valily blíž a blíž přes nesmírnou pouštní planinu směrem k zákopům, v nichž jsme se zahrabali jako zajíci v norách. Jejich převaha čítala deset ku jedné. Smyčka se stahovala.

Rommel, který sebevědomě prohlašoval, že nás rozdrtí během patnácti minut, s námi bojoval patnáct dnů. Ve svém dosavadním slavném tažení se ještě nikdy nesetkal s tak houževnatým odporem a nechal se veřejně slyšet, že s námi rázně zatočí sám. Opustil zbytky svých jednotek, které dál na severu bojovaly s britskou Osmou armádou, a osobně se dostavil, aby dohlédl na naši potupnou porážku. A navzdory udatným snahám našeho generála a jeho mužů, kteří na obvodu našeho obléhaného ležení neúnavně odolávali tlaku nepřítelů, slavilo jeho odhodlání úspěch.

„Tady, tady, otče,“ volal důstojník jménem Simon onen poslední večer na otce Malleka, našeho jugoslávského vojenského kaplana, a kynul mu, aby dal poslední pomazání smrtelně raněnému muži. „Tady ten voják potřebuje vaše požehnání.“ Simon a jeho muži právě přežili tankovou palbu, stejně zběsilou jako všechny předchozí, a celí zaprášení a zpocení, ale s úsměvem svědčícím o nesmírné úlevě na tváři vylézali ze zcela zničeného obrněného transportéru, zatímco všude kolem nich šlehalý plameny.

Kaplan, podsaditý Slovinec s nezdolnou kuráží, vzhlédl od svého smutného úkolu. „To není potřeba,“ zavolal na něj hlasem ochraptělým únavou. „Než tahle noc skončí, budeme všichni v ráji.“ Udělal znamení kříže nad rozbitým tělem muže, u něhož klečel, a já jsem si uvědomila, že se také žehnám křížem, přestože jsem bezvěrec. Kaplan mě v mé chvílce slabosti přistihl a já jsem se raději rychle vrátila do svého krytu.

Bylo to zvláštní, ale nebála jsem se zemřít. Jen já sama jsem si mohla za to, že se nacházím na tomto až dosud bezvýznamném místě, na tomto azimutu na mapě Afriky, na němž nyní možná závisí osud celého kontinentu.

Slunce zbarvené dokrvava zahájilo svůj pomalý sestup do oné červené noci roku 1942 a posledními paprsky ozařovalo rozedranou

trikoloru, která dosud hrdě vlála nad srdcem naší provizorní základny. Věděla jsem, že je jen otázkou času, než budu muset použít pistoli, kterou jsem teď nosila neustále při sobě. Se stejně zvláštním pocitem klidu, jenž mě obklopoval po celou dobu, kdy jsem den po dni seděla pod plátěnou střechou svého zákopu, jsem se tiše smiřovala s tím, že moje velké dobrodružství možná záhy skončí. Tady, v místě zvaném Bir Hakeim...

2 | STATEČNÍ JSOU OSAMĚLÍ

*Vaše děti nejsou vašimi dětmi.
Jsou syny a dcerami Života toužícího po sobě samém.*

CHALÍL DŽIBRÁN, *PROROK*, 1923

Nejvíc jsem v životě litovala toho, že jsem se nenarodila jako chlapec. Jako dítě jsem se nikdy necítila tak, jak se od správné holčičky očekává. Byla jsem uličnice, pořád jsem vyhledávala vzrušení a dobrodružství. Knihy jsem milovala víc než panenky, plavání jsem dávala přednost před šitím a místo učení jsem si raději povídala se zahradníkem. Naneštěstí pro mne jsem se narodila jako nejmladší dítě v rodině, a navíc jako děvče, takže mě v dětství nutili nosit nejružnější strašlivé kloboučky a šatičky s volánky, což pro mě znamenalo nevýslovné utrpení, protože jediné, co jsem doopravdy toužila nosit, byly chlapecké košile a krátké kalhoty.

Můj příchod na svět 23. září 1909 byl velkým zadostiučiněním pro mého otce, který si vždycky přál dceru, třebaže neměl ponětí, co si má se mnou počít. Pro mého bratra Laurence, který by býval daleko raději zůstal jedináčkem, to naopak představovalo nepříjemné překvapení. Od nejranějšího věku si umínil, že se ke mně bude chovat tak, jak se otec vždycky choval k němu – s averzí a pohrdáním. A tahle situace se nikdy nezměnila.

Můj otec byl pohledný muž a pravý džentlmen. Když chtěl, uměl být velice zábavný, ale ve vyšším věku byl často náladový a nedůtklivý. Kdysi ještě jako starý mládenec si užíval života na moři; se svou poslední lodí *Robin Redbreast* navštěvoval přístavní města po celém světě, setkával se s důvěrnými přítelkyněmi a těšil se ze svobody. Ke konci aktivní služby byl přeložen na námořní akademii Dartmouth College se sídlem na lodi *HMS Britannia* (kde se na jednom večírku seznámil s mou matkou) a zůstal tam až do odchodu do výslužby. Ale myslím, že se mu až do smrti stýskalo po rozmanitosti jeho bývalého způsobu života, po neustálém vzrušení, napětí a proměnlivosti.

V nečinnosti na penzi a v rodinném životě byl nešťastný a uměl být dost nepříjemný, zejména na mou matku. Byl o osmnáct let starší než ona, což je značný rozdíl pro jakoukoliv dvojici, a choval se k ní neurvale. Jsem přesvědčená, že si ji vzal pro peníze, protože sám žádné neměl, a jakmile si zajistil budoucnost a zplodil dvě děti, nic už ho k ní nepoutalo.

Měli oddělené pokoje, vedli oddělený život a setkávali se jenom u jídla a při ojedinělých společenských příležitostech. S matkou jsme si nikdy nebyly blízké; když jsem byla malá, vídala jsem ji jenom jednou či dvakrát za den – když přišla do dětského pokoje dát mi dobrou noc nebo když jsme si občas šly po svačině do salonu zazpívat s tetou Hildou. Teprve od šesti let jsem se s ní vídala denně, protože jsem už směla obědvat s rodiči, ovšem pod přísnou podmínkou, že mě bude vidět, ale nikoliv slyšet.

Pamatuji si, jak jsem rodiče pozorovala, jak sedí na opačných koncích naleštěného mahagonového jídelního stolu a téměř bez jediného slova upíjejí z polévkových šálků horký kuřecí vývar. Můj bratr seděl naproti mně, stejně nehnutě a tiše jako oni, zatímco já jsem se na své nepohodlné vysoké židli neklidně vrtěla a v duchu jsem si představovala, jak vydávám hlasité srkavé zvuky nebo rozpustile buším do stolu svou stříbrnou lžící. Ale ničeho takového jsem se ve skutečnosti nikdy neodvážila.

V době, kdy jsem prožívala své bezpečné, ukázněné dětství, ještě nic nenaznačovalo, jakými nečekanými cestami se můj další život

bude ubírat. Vzpomínky na první roky života se v mé hlavě podobají rozmazané šmouze. Čtvrtého srpna 1914, měsíc před mými pátými narozeninami, jsem právě pobývala u babičky v Londýně, když císařské vojsko obchvatem zlikvidovalo francouzskou obranu a vpadlo do Belgie. Začala první světová válka.

Přesně v duchu rodinného motta Traversových *Nec Temere nec Timide* (*Bez bázně a hany*) se otec vzdal penze, přihlásil se jako dobrovolník do armády a brzy nato byl poslán do Soluně na severu Řecka jako velitel flotily bitevních lodí vyplouvajících na bombardovací mise v Turecku. Moje matka a babička v obavě před nálety zeppelinů uprchly z Londýna do babiččina domu v přímořském letovisku Torquay a vzaly s sebou mě a mého bratra spolu s vybraným personálem a domácím zvířectvem.

V Torquay, srdci „Anglické Riviéry“ s množstvím parků a zahrad s palmami a bujnou vegetací, v té době bydlely v honosných vilách většinou jen staré, černě oblečené dámy, stejné jako moje babička. Některé dokonce ještě měly kočár s párem koní. Moje babička zřejmě byla o něco modernější, protože vlastnila automobil, kterého se ovšem záhy zbavila, když její šofér odešel na západní frontu.

Převorství, jak se jmenovala babiččina viktoriánská vila na Parkhill Road na Daddyhole Plain, jednom ze sedmi kopců s výhledem na záliv Tor Bay, bylo důstojné, i když poněkud omšelé stavení. Dům vypadal, jako kdyby jej pohromadě držel pouze břečtan a psí víno pnoucí se po jeho zdech, ale navzdory tomu všemu to pro mě v dětství byl úžasný domov. Moje babička nikdy nic nevyhodila a její dům byl plný obrovitých skříní plných zajímavých věcí a velkých kufrů s oblečením, které jsem mohla používat na své převleky. Byla tam i spousta knih, hlavně dětských, které kdysi patřily mé matce a její starší sestře, tetě Hildě, z níž se mezitím stala bohatá stará panna a žila v poměrně luxusním domově pro seniory v Abingdon Court, nedaleko od High Street v Kensingtonu.

V domě byla obrovská zaprášená knihovna, do níž kromě nás nikdy nikdo nevstročil. Patřila mému prastrýci Thomasi Turnbullovi. Thomas byl výstřední duchovní a cestovatel, který po celém světě

sbíral všechno možné, od knih až po lastury. Byl to pro nás pokaždé svátek, když jsme si směli některé z jeho drahocenných pokladů prohlédnout.

„Tohle je veliká vzácnost,“ říkala babička, když opatrně vybalovala z hedvábného papíru nějakou africkou fosilií, a já jsem s vykulenýma očima netrpělivě čekala, co uvidím. Prohlížela jsem si prastará umělecká díla pocházející z dalekých krajů a pokoušela se představit si neohroženého badatele na jeho pozoruhodných cestách. Toužila jsem po tom, abych si také mohla nasadit na hlavu tropickou helmu, vydat se na cesty do málo navštěvovaných míst a kochat se pohledy, jež jsou dopřány jen málokomu.

Moje babička byla milá, okouzlující stará dáma, která nás nade všechno milovala a byla laskavost sama. Vypĺňovala nám tak citové prázdno, které kolem sebe šířili moji rodiče. Babička si zřejmě byla vědoma toho, že je matka smutná, a proto se straní života, a tak ona i teta Hilda dělaly vše, aby nám to vynahradily, přestože babička zřetelně dávala přednost mému bratrovì, kterému říkala Larry. Což bylo dobře, protože nikdo jiný ho evidentně rád neměl, a nejméně ze všech můj otec a já. Mnohem raději než svého bratra jsem měla naši černou fenku labradora jménem Duchess, kterou si otec pořídil jako loveckého psa, ale ukázalo se, že se bojí hlasitých zvuků, a byla proto s ostudou svěřena nám dětem.

K babiččinu domu patřila dlouhá, ale celkem nezajímavá zahrada sestávající pouze z trávníku a vavřínových živých plotů, přesto jsem si tam vydržela nekonečně dlouho hrát a ničit si přitom oblečení. Vůně vlhkého vavřínu mne dodnes dokáže přenést do oněch dávných dob. Měli jsme starého zahradníka jménem Vinnicombe, který k nám chodil dvakrát týdně a vždycky nám udělal velký oheň a nechal mě na něm opékat brambory – nikdy jsem je nedopekla dostatečně, vždycky byly napůl syrové a celé okouřené, ale já jsem je přesto pokaždé hrdě snědla. Když Vinnicomba moje společnost unavila a zároveň usoudil, že na zahradě už odvedl dost práce, odebral se do polorozbořené staré kůlny, kde si vykouřil dýmku a zdřímł si. Měla jsem ho velmi ráda.

Celé dny jsme trávili na pláži Meadfoot Beach, chráněném, tajuplném místě na úpatí útesů, kde jsem se naučila plavat a kde jsem si o samotě ráda hrála. K zděšení svých chův jsem lezla na stromy nebo jsem se klouzala po strmých skalních svazích, přičemž jsem si vždycky roztrhala šaty. Pláž byla kouzelným místem plným oblázků a malých tůní. A navíc si tam chodili návštěvníci zaplavat. Tenkrát ještě byla doba dřevěných viktoriánských plážových kabelek na kolečkách, které neboží sloužící museli dotáhnout až ke břehu, aby místní dámy mohly vklouznout do moře, aniž by je někdo viděl, a ve svých koupacích úborech s volánky a koupacích čepcích si užít plavání v souladu s dobrými mravy. Pozorovala jsem je se směsí pobavení a obdivu, a už tehdy jsem měla pocit, že je mi dopřán pohled do časů dávno minulých.

O naše vzdělání se zpočátku staraly domácí učitelky. Seděli jsme s Laurencem v dětském pokoji vedle sebe každý u svého malého psacího stolu a s pomocí břídlíkových tabulek jsme se učili číst, psát a počítat. Od velmi raného věku jsme se také učili francouzsky, což bylo pro mou generaci obvyklé, na rozdíl od dob mládí mé matky, kdy byla v módě němčina. Když jsem byla o něco starší, poslali mě do místní základní školy v Babbacombe. Jezdila jsem tam tramvají se třemi bratry Payneovými, kteří bydleli nedaleko a stali se mými nerozlučnými společníky. Všichni moji přátelé v dětství byli chlapci, nikdy jsem se nekamarádila s děvčaty.

Měla jsem celou řadu vychovatelek, které mě myly, oblékaly a krmily. Nejraději jsem měla Bessie, která se mnou hrála různé hry a šila úžasné oblečky pro mého šedého opičáka Müncha. Dostala jsem ho od tety Hildy, když mi byly čtyři roky. Milovala jsem ho a měla jsem ho neustále u sebe. Byl jednou z šesti opiček, jež jsem považovala za „svoji rodinu“. Na oplátku za to, jak byla Bessie hodná na mě a na moje „mazlíčky“, jsem se pokoušela naučit ji francouzsky, ale bylo to marné. Ať se snažila sebevíc, bránil tomu její výrazný jiholondýnský přízvuk. „G-er m-ar-pelle Bessie,“ slabikovala, a já jsem jen obracela oči v sloup a bezmocně vzdychala.

S Bessie jsme chodily na procházky s Duchess, společně ještě s jednou vychovatelkou, jejími malými svěřenkyňmi a dvěma psy.

Nepřetržitě jsme si povídaly, překonávaly jsme ohromné vzdálenosti do kopce a z kopce a nikdy jsme se necítily ani trochu unavené. Po většinu mého dětství byla Bessie první člověk, který mi ráno popřál hezký den, a poslední člověk, kterého jsem viděla večer před usnutím. Bessie jsem milovala, a když ji nakonec poslali pryč, byla jsem nešťastná. Nedovolili mi se s ní ani rozloučit. Nikdo mi nevysvětlil, proč od nás odešla. Že už u nás není, jsem zjistila, až když místo ní přišla nová vychovatelka, mladá mademoiselle, od níž se očekávalo, že se díky ní zdokonalím ve francouzštině. Nenáviděla jsem ji. Bessie už jsem pak nikdy neviděla.

Většinu dětství jsem strávila v Devonu, ale stále jsme podnikali pravidelné výlety do Londýna. Moje babička nikdy nepřipustila, aby něco tak bezvýznamného jako první světová válka narušilo její společenský život, a dál si každou zimu na „sezónu“ najímala dům v hlavním městě, tak jako to dělávala odjakživa. Brala s sebou mou matku, bratra a mě, a dosud mám v paměti velké londýnské městské domy s nekonečnými schodišti a všudypřítomným zápachem zatuchliny. Ještě si vzpomínám na to, jak jsem jednou byla venku za příznačné tmavé londýnské nažloutlé mlhy, kdy jsem si neviděla ani ruku před očima a musela tápavě hledat cestu podél kovaného zábradlí. Když bylo hezky, brala mě mademoiselle na procházky do Kensingtonských zahrad, kde jsme se potkávaly se všemi ostatními chůvami a jejich malými svěřenci. Mademoiselle mě při takových příležitostech v jednom kuse napomínala za to, že jí pořád utíkám.

Válka na náš život zdánlivě neměla žádný vliv. Kousek výš proti proudu Temže došlo k několika náletům zeppelinů a při prvních německých leteckých útocích bylo v East Endu usmrceno sto a zraněno dalších čtyři sta osob, ale netrpěli jsme žádným nedostatkem a žili jsme stejně jako vždy; měli jsme své lněné ložní prádlo, pěkné oblečení, služebnictvo a jídlo třikrát denně. Jestli babička záměrně ignorovala nabádání vlády, aby se bohatí uskromňovali a žili střídměji, to nevím. Dovedu si představit, že se domnívala, že jí se to prostě netýká.

Od otce jsem během čtyř let války měla jen málo zpráv nebo vůbec žádné. Jediné, co jsem se dozvěděla od Bessie nebo tety Hildy,

bylo, že odvádí „vynikající“ práci. Po několika letech na Blízkém východě byl přeložen do Marseilles jako velitel námořní dopravy a zůstal tam až do ukončení válečného stavu v listopadu 1918. Za své zásluhy o Francii tehdy obdržel Řád čestné legie. Jeho otec na začátku devatenáctého století působil v Marseilles jako britský konzul a měl k tomu městu dlouhodobě pevný vztah, a tak se tam i můj otec podle všeho cítil jako doma. Můj dědeček se z Francie vrátil do Anglie s párem elegantních bronzových sošek s typickými plochými čepicemi zobrazujícími členy francouzské cizinecké legie, které poté zdědil můj otec a já jsem je měla po celé své dětství na očích.

Bylo mi devět let, když válka skončila. Pamatuji si, že nám ve škole s vážnou tváří říkali, že za onoho čtyři roky trvajícího válečného konfliktu, během něhož se odehrály nejtěžší ozbrojené střety v historii lidstva, zahynulo celkem deset milionů lidí. Jako dítě jsem však měla jen nejasnou představu o tom, co to znamená – otcové několika spolužáků se už nikdy nevrátili, jeden z našich bývalých učitelů byl pohřešován v boji a šofér mé babičky se vrátil pološilený a slepý po útoku yperitem.

Můj otec měl štěstí. Díky věku a zkušenostem nebyl nasazen v první linii, nicméně své vlasti sloužil čestně a dobře. Když se konečně vrátil domů s vytouženou medailí, znovu přijal svou penzi od námořnictva a celá naše rodina se přestěhovala do rozlehlého viktoriánského sídla zvaného Little Hill na předměstí tržního městečka Chudleigh v Devonu. Byl to studený, strohý dům s dvojitým průčelím a obrovskými okny s výhledem na národní park Exmoor. Stejně chladná byla i atmosféra uvnitř. Laurence poslali do internátní školy v Norfolku a matku jsem vídala jen zřídka. Když právě nebyla na návštěvě u babičky nebo u tety, trávila většinu času sama ve svém pokoji.

Otec sedával dole v křesle u krbu a četl noviny. Jen málokdy promluvil. Připadalo mi, že ke zvířatům se chová laskavěji než k mé matce a bratrovi. Na ně se občas kvůli úplné maličkosti nepochopitelně rozzlobil. Často jsem se ho bála.

Jako většina dcer jsem svého otce přesto zbožňovala a stal se mým jediným životním vzorem. V mém životě nebyly žádné hrdinky,

pouze hrdinové, a otec pro mě byl tím největším hrdinou ze všech, protože za války dobrovolně narukoval do armády. Snila jsem o cti a dobrodružství a o tom, že ho jednoho dne napodobím. Opájela jsem se představou, že budu kráčet v jeho šlépějích a zasloužím si, aby na mne byl hrdý.

Nejšťastnější jsem byla, když mi věnoval trochu pozornosti nebo mi dovolil být mu alespoň chvíli nablízku.

„Pojď si sednout ke mně, Susan,“ říkával a přitom rukou poklepával na čalouněnou stoličku u svých nohou. „Co kdybys mi něco přečetla?“

Velmi rád četl a často se vracel z knihovny s plnou náručí knih a stejnou zálibu podporoval u mě. Ve snaze ho potěšit jsem hltala jednu knihu za druhou, zejména klasiky, ale také dobrodružné knihy, například román Percivala Christophera Wrena *Pevnost mrtvých*. Živě si vzpomínám, jak jsem tento exotický příběh o krádeži šperku a cizinecké legii přečetla jedním dechem a jak jsem myslela na to, jak skvělé by bylo, kdybych podobné dobrodružství jednoho dne mohla sama prožít.

„Jaké to bylo cestovat po celém světě, otče?“ ptala jsem se ho, když jsem mu seděla u nohou a doufala, že mi věnuje jeden ze svých vzácných úsměvů.

V takové chvíli upřel pohled do dálky a začal mi vyprávět o úžasných věcech, které viděl, o velkolepých mořských scénériích a magických místech, která navštívil, ale vzápětí se odmlčel a znovu se obklopil chladem. Netrpělivě rozevřel noviny, aby si mohl přečíst zprávy o nejnovější krizi v Rusku či o občanské válce v Irsku a rázně mě vykázal. „Tak už běž a nech mě, ať si můžu v klidu přečíst noviny,“ nařídil mi odměřeně a přitom pohrabáčem rozhrabával oheň v krbu. „A řekni služce, ať přinese ještě nějaké uhlí.“

Myslím, že mu má společnost šla na nervy, protože během posledních čtyř let války odvykl přítomnosti dětí. Snažila jsem se být hodná a tichá a pokud možno se mu vyhýbat, ale když jsem si hrála na zahradě, často jsem ho zahlédla, jak mě pozoruje z okna, a to pak netrpělivě zatukal dýmkou na sklo, aby mě upozornil, že se mám

chovat víc jako dáma. Nicméně krátce poté, co se otec vrátil, můj pobyt s ním a s matkou v Devonu tak jako tak skončil, když v Británii vypukla masová chřipková epidemie, již podlehly tisíce lidí. Bez varování mě poslali do tradiční internátní školy St Mary's ve Wantage v Oxfordshiru. Tu školu jsem nenáviděla.

Byla jsem odjakživa samotářka a se svými vrstevnicemi jsem si nikdy nerozuměla. Ve škole jsem nikoho neznala a všechny děti mi připadaly protivné. Učitelé nebyli moc laskaví a hlavní vychovatelka paní Buckleová byla zlá čarodějnice, která nám hned první den školy oznámila, že „má ráda pouze dívky, které si umějí samy uplést cop a jsou čistotné“. Nikdy předtím jsem takové věci nemusela dělat, takže jsem to neuměla a měla jsem dojem, že mě kvůli tomu skutečně nemá ráda. Škola se vůbec nepodobala penzionátům v knížkách Angely Brazilové, které jsem četla, třeba o tom, jak uličnice ze čtvrté B dovádějí ve společné ložnici. Mou jedinou útěchou byl sport, v němž jsem vždycky vynikala.

Mimo čas věnovaný sportu jsem byla nešťastná a často jsem usínela s pláčem. Nebyl tam nikdo, komu bych se mohla svěřit – matka a otec byli nedosažitelně daleko a věděla jsem, že by se hrozně zlobili, kdybych napsala babičce a stěžovala si jí. Babička a teta Hilda mi občas napsaly dopis nebo pohlednici, aby mě trochu povzbudily, ale to mi moc nepomáhalo. Místo toho jsem se zatvrdila, každou noc jsem k sobě pevně tiskla Müncha a modlila jsem se, aby už přišel den, kdy odtud budu moci odejít a sama rozhodovat o vlastním osudu.

Trvalo tři roky, než onen očekávaný den konečně přišel, tři dlouhé roky, kdy jsem se do Devonu vracela pouze na letní a vánoční prázdniny. Laurence byl v Norfolku stejně nešťastný jako já ve Wantage, ale za nějaký čas získal hudební stipendium na Lancing College v Sussexu, místě, které si posléze zamiloval. Když se pak vrátil do Chudleigh, bylo zřejmé, že být se mnou a s rodiči ho nijak netěší, stejně jako já jsem byla nešťastná, že se musím vrátit ke svému osamělému životu ve Wantage. Nakonec přesvědčil matku, aby mu dovolila bydlet o prázdninách u babičky v nedalekém Torquay, a toto uspořádání nakonec vyhovovalo všem.

Když mi bylo dvanáct, byla jsem už smířená se svým osudem a naučila jsem se lépe se vyrovnávat s životem ve škole. Dokonce jsem získala několik kamarádek, ale stále ještě mě čekala dlouhá řada školních let, které bylo nutno protrpět. Pak se ovšem nečekaně stala pozoruhodná věc. Otec mi náhle oznámil, že mám z internátní školy nadobro odejít.

„S tvou matkou jsme se rozhodli, že se přestěhujeme do Francie,“ prohlásil. „Myslíme si, že prospěje tvému vzdělání, když nás budeš doprovázet.“ O Laurenceovi nepadla ani zmínka.

Rodiče si pro emigraci vybrali Cannes na francouzské Riviére. Zřejmě ten krok už dlouhou dobu plánovali. V Británii bylo po válce draho, probíhaly stávky horníků, byla masová nezaměstnanost a celkově vládla špatná nálada. Ve srovnání s tím byl život ve Francii lákavější a méně nákladný. Otci, který tam prožil nejšťastnější roky života, se stýskalo po teplém jižním podnebí, které, jak doufal, vyléčí jeho artrózu a spraví mu náladu. Matčin názor nehrál v jeho rozhodnutí roli.

A tak se stalo, že jsem se v roce 1921 bez velkého smutku rozloučila s Anglií a vydala se poprvé do země, která měla zůstat mým domovem, duševním i fyzickým, na dalších osm desetiletí.

3 | SNY O SVOBODĚ

*Dát nemohu, co láskou zve se,
však nezdeptáš snad cit,
jejž srdce vzhůru k Nebi nese,
a Nebe nesmí zapudit
po hvězdách touhu červa, snivé
stesknoci po jitra a vzlet
za něčím v oddanosti tklivé,
co nad sférou je našich béd?*

PERCY BYSSHE SHELLEY,
„SLOVO BÝVÁ PŘÍLIŠ ČASTO ZNESVĚCENO“

Cestovali jsme nejprve vlakem a poté lodí. Do Francie jsme dorazili pozdě večer a ubytovali jsme se v Cannes v hotelu Des Orangers ve čtvrti Le Suquet ve starém městě, pět minut chůze od starého přístavu a La Croisette, dlouhého bulváru podél pobřeží. Hotel orientovaný jižním směrem, postavený v provensálském stylu, stál uprostřed zahrady mezi oleandry, olivovníky a záhony levandule. Vzpomínám si, jak jsem se ráno probouzela, otevřela červené okenice ve svém pokoji a zůstala pokaždé úplně ohromená. Měla jsem pocit, že se mi poprvé otevřely oči, jak na mé smysly útočily ze všech stran nové dojmy. Výhled byl úžasný – Středozemní moře mělo tu

nejvyšší azurovou barvu, vzduch byl prosycen vůní borovic, tymiánu a levandule a na vlnách se pohupovaly plachetnice nejrůznějších tvarů a velikostí. V dálce se ve světle fialovém ranním oparu tyčilo pohoří Esterel. Jídlo připravované na olivovém oleji, česneku, rajčatech a bylinkách bylo přímo božské. Všechno mi připadalo jiné než v Devonshiru, svěžejší, jasnější a o tolik bohatší. Jestliže tohle byla Francie, byla jsem naprosto uchvácená a už jsem nikdy nechtěla odjet.

Rodiče pro nás pronajali půvabnou, zeleně omítnutou vilu Casa Longa, která stála na kopci nad starým přístavem hned za bulvárem Carnot, v ulici Chemin Bella Isola. Měla šest ložnic a několik obývacích pokojů a nádavkem jsme získali přívětivou hospodyni středního věku Jeanne Martinovou, kterou jsem si velmi oblíbila. Nedlouho potom, co jsme se nastěhovali, mi darovala kotě, kterému jsem dala jméno Chipmunk. „Ten je tvůj, *ma chérie*, abys sis pořád měla s kým hrát,“ řekla mi Jeanne. To mě dojalo. Od dob, kdy se o mě starala Bessie, se ke mně nikdo tak laskavě nechoval.

Chodila jsem do soukromé školy *École Cours Fénelon* (pojmenované po Françoisi Fénelonovi, knězi a spisovateli, který žil za vlády Ludvíka XIV.), kde jsem se ocitla mezi dětmi, které se chovaly daleko přátelštěji než děti v mé internátní škole v Anglii. Zpočátku jsem opět patřila k menšině, protože jsem tam nikoho neznala a cítila jsem se poněkud nesvá, ale tady jsem jako Angličanka představovala alespoň jakousi kuriozitu a moji spolužáci se ze všech sil snažili být na mě hodní. Rychle jsem se zlepšovala ve francouzštině, brzy jsem si našla kamarády a stala se ze mne francouzská školačka se vším všudy, včetně copánků.

Ve věku mezi dvanácti a šestnácti lety jsem byla vzorná dcera. Dobře jsem prospívala ve škole a zvykla jsem si na život s rodiči, byť jsem se jim většinou vyhýbala. Nálada mého otce se zlepšovala, patrně vlivem podnebí. Většinu času trávil mimo domov v různých klubech a s novými přáteli. Ale matce se bolestně stýskalo po mé babičce a tetě Hildě, a protože musela žít tak daleko od míst, jež důvěrně znala, cítila se zoufale opuštěná. Nikdy nebyvala příliš společenská

a nyní, když byla nucena bydlet v cizím domě a v cizí zemi, uzavírala se stále víc do sebe.

Matčina uzavřenost způsobila, že jsem pociťovala rostoucí zmatek ohledně toho, kdo vlastně jsem. Jsem Francouzka, nebo Angličanka? Jistě, byla jsem vychována v Anglii, ale žila jsem ve Francii, mluvila jsem francouzsky a byla jsem školačkou v Cannes, i když mě kamarádky považovaly za nefalšovanou Angličanku. Oba moji rodiče se pohybovali mimo mou sféru a já jsem si začala zvykat na pocit jinakosti, který mi už zůstal po celý zbytek života. Byla jsem outsider odsouzený zůstat na okraji každé společnosti, v níž jsem se řízením osudu ocitla. Neměla jsem žádnou představu o pojmu „domov“. Od té doby pro mě domov byl všude tam, kde jsem právě přebývala.

Otec si udržoval citový odstup jak od mé matky, tak ode mě, a vlastně jsem ho až do svých třinácti let vídala jen zřídka. Ale o mých třináctých narozeninách mi k mé velké radosti oznámil, že ze mě hodlá udělat sportovkyni. Jedním z mála přijatelných sportů pro dívku z mé společenské vrstvy byl tehdy tenis, a otec býval zamlada vášnivým tenistou. Byla to éra Suzanne Lenglenové, nejslavnější tenistky historie, francouzské a olympijské šampiónky, která byla vzorem pro všechny ambiciózní sportovkyně (a jejich rodiče) na celém světě. Mademoiselle Lenglenová v Anglii způsobila o tři roky dříve velký rozruch, když jako jednadvacetiletý jedinečný talent vyhrála první poválečný turnaj ve Wimbledonu oblečená v krátkých, volných šatech a s holými pažemi. Stala se první wimbledonskou vítězkou z neanglicky mluvící země. Od té doby si každý otec přál, už kvůli prestiži, aby se jeho dcera stala tenisovou šampiónkou, a můj otec nebyl výjimkou.

Mademoiselle Lenglenová bydlela přímo v Cannes a já jsem měla to štěstí, že jsem ji mnohokrát viděla hrát. Byla fascinující. Byla to dost nehezka žena s velkým orlím nosem, ale měla krásnou postavu, bezvadně se oblékala a úžasně ladně se pohybovala. Když přicházela na travnatý dvorec, působilo to, jako když na jeviště přichází slavná tanečnice. Už sama její přítomnost byla zárukou velkého

sportovního zážitku. Kluby soutěžily o její přízeň a její slovo pro ně bylo zákonem. Hrála dvouhry pouze ve vlastním klubu Nice Lawn Tennis Club, který patřil jejímu otci. My jsme byli členy nejprestižnějšího klubu Cannes Lawn Tennis Club, jehož majitelem byl bratranec mé matky Henry Atkinson. Platil si v něm dva profesionály, kteří hráli výhradně s ním. Tajemnice klubu byla velmi přísná a dohlížela na to, aby mladé dámy hrály v bílých punčochách, ale našťástí již ne v dlouhých šatech – o to se postarala Suzanne Lenglenová. Byly to kouzelné časy.

Tenis mě ohromně bavil, obzvlášť mé každodenní hodiny se šviháckými profesionály, pod jejichž vedením jsem se zlepšovala, ale pro mě byli hlavně prvním skutečným kontaktem s muži. Co mě bavilo nesrovnatelně méně, byly nekonečné hodiny tréninku s otcem, s nímž jsem vždycky hrála špatně, jen proto, že jsem z něj byla nervózní. Ať jsem se sebevíc snažila udělat na něj dojem, v jeho přítomnosti jsem si připadala hrozně nešikovná, kazila jsem údery, které jsem normálně zvládala bez problémů, a každou chvíli jsem udělala dvojchybu. Ještě teď jako bych slyšela jeho slova: „Ty se vůbec nesnažíš!“ nebo „Co to zase mělo být?“, která na mě pokřikoval z druhé strany kurtu. Vždycky mě porazil a celou cestu domů mě peskoval kvůli špatným returnům. Jeho kritika byla zdrcující. Pokaždé, když na mě křičel, cítila jsem se úplně zdeptaná. Tenis byl jedinou oblastí života, v níž jsem se mu doufala zavděčit, a tolik jsem si přála, aby na mě byl hrdý. Ale záhy jsem si uvědomila, že od otce se pochvaly nikdy nedočkám.

*

Raná dvacátá léta na Riviéře se vyznačovala velkou elegancí a každý, kdo něco znamenal, trávil zimu v Cannes. *Tout Paris, tout Londres*, bohatí Američané, zchudlí velkovévodové, *monde a demi-monde*, plus obvyklé tvrdé jádro ctihodných penzionovaných Angličanů, jako byli moji rodiče. Byla to doba Charlieho Chaplina a Rudolpha Valentina, Josephiny Bakerové a Noëla Cowarda. Nejnovějším hudebním hitem byl jazz, přestože se v oblibě ještě držel i charleston. Coco

Chanelová radikálně proměňovala způsob, jakým se ženy oblékaly, a dala jejich oblečení strohý, chlapecký střih. Katolická církev vydala varování o tom, že tato „skandální“ nová móda je předzvěstí morálního úpadku.

Lékaři prohlašovali, že mladým ženám hrozí „přílišné nervové vypětí“ v důsledku nocí plných nezřízené vášně, dnů plných vzrušení a přemíry tabáku a alkoholu. Ženy ovšem nový styl přijímaly s nadšením, odhazovaly kosticové korzety, zeštíhly, stříhaly si vlasy na mikádo a zkracovaly si sukně. Ani já jsem nebyla výjimkou. Dlouhé tmavé vlasy, které moje babička po celá má školní léta tak láskyplně kartáčovala a svazovala hedvábnými stuhami, jsem si nechala ostříhat na etonský krátký, hladký účes. Později z toho vznikl krátký vrstvený sestřih, s nímž jsem si vystačila až dodnes.

Při zpětném pohledu bylo Cannes pro dospívající dítě neprosto nevhodné prostředí, protože jsem byla obklopená vesměs znuděnými bohatými dospělými. Neměla jsem tam ani svého bratra, jehož společnost by mě alespoň občas rozptýlila. Žila tam sice moje sestřenice Diana, kterou jsem měla ráda, ale byla o dva nebo tři roky starší než já, což mezi námi v tom věku vytvářelo nepřekonatelnou propast. A tak jsem tam žila jako v pasti, odkázaná pouze na společnost rodičů. Byli na mě velmi přísní a o nějaké svobodě jsem si mohla nechat jen zdát. Pro mladou dívku, pokud nebyla ve škole nebo na tenise, tam vlastně nebylo co dělat, a že bych si večer mohla někam vyjít, nepřicházelo vůbec v úvahu. Mou převažující vzpomínkou z dětství je pocit osamělosti a opuštěnosti.

Útrapy dospívání jsem prožívala velmi bolestně. Byla ze mne docela pohledná mladá žena, štíhlá a tmavovlasá, s pronikavými modrými očima a výraznými rysy obličeje, a přesto se mnou neustále zacházeli jako s dítětem. Než abych snášela ubíjející atmosféru společných prostor, raději jsem se utíkala do svého vlastního pokoje a četla si.

Romány se opět staly mým kouzelným létajícím kobercem do далých krajů. Díky knihám, které jsem si půjčovala od kamarádů ze školy nebo v knihovně, jsem si uvědomovala, že mimo čtyři stěny, v nichž jsem byla uvězněná, existuje i jiný svět, takový, kde hrdinové

zabíjejí draky, zachraňují princezny a prožívají nejružnější dobrodružství. Bylo mi jedno, zda knihy jsou ve francouzštině, nebo angličtině; v té době už jsem byla stejně zběhlá v obou jazycích. Ale ty francouzské byly daleko odvážnější a já jsem je při baterce potajmu hltala pod peřinou. Kdyby mi na ně přišli rodiče, s hrůzou by mi je sebrali. Pamatuji si jednu z nich s názvem *La Garçonne* od alžírského spisovatele Victora Margueritta o dívce, která prožívá řadu milostných dobrodružství a pokouší se žít jako muž. Román byl plný otevřených a detailních popisů erotických scén, které podněcovaly mou představivost, a já už jsem se nemohla dočkat, až je prožiji na vlastní kůži.

Kromě občasných okamžiků intenzivního vzrušení, když mě některý z tenisových profesionálů vzal kolem ramen, aby mi ukázal, jak mám zlepšit podání, byl mou jedinou šancí experimentovat se svou právě probuzenou sexualitou kontakt s Maxem, mým učitelem tance, do něhož jsem byla totálně poblázněná. Byl to třicetiletý gigo a mně bylo patnáct, ale velice mi lichotilo, když mě při našem prvním valčíku tiskl k sobě a říkal mi, jak jsem půvabná. Po nějaké době jsem mu dovolila, aby mě políbil. O nic víc nešlo, ale samotnou mě udivilo, jak mi po polibku rty hořely jako v ohni. „Ach Suzanne, Su-zanne,“ sténal, když mi jeho teplý dech laskal krk, a já jsem měla pocit, že jsem umřela a ocitla se v ráji. Byl to Řek, velmi pohledný, a mezi hodinami tanga a foxtrotu, které dával mladým dívkám, za peníze spal s nejružnějšími ženami. Věděla jsem, co ode mě chce – svým způsobem jsem to chtěla také –, ale kvůli přísným pravidlům uzavřené komunity, v níž jsem žila, jsem měla strach se mu plně oddat. Pomyšlení na otce a na to, co by udělal mně a Maxovi, kdyby na to někdy přišel, hrálo podstatnou roli v tom, že jsem odmítla podlehnout jeho vytrvalému naléhání.

Je asi zbytečné zdůrazňovat, že když mi bylo šestnáct a blížil se konec mé školní docházky, cítila jsem se jako uvězněné zvíře a jen jsem čekala na příležitost, abych mohla uprchnout. Toužila jsem po vzrušení, romantice a dobrodružství. Chtěla jsem cestovat po světě a potkávat spřízněné duše. Připadalo mi, že celé mé dětství bylo jen čekáním na den, kdy budu volná. Toužila jsem rozprostřít křídla a volně